

SKŘÍTKOVÉ A VÍLY

v pověstech a na zahradě

RADOMIL HRADIL

Skřítkové a víly

v pověstech a na zahradě

RADOMIL HRADIL

FABULA
2008

© Radomil Hradil, 2008

Photo © Radomil Hradil, Lucie Hradilová, Petr Dostálek, Renáta Voříková, Lenka Singerová,
Jiří Fránek, Emil Schenk, Jirí Čáp, Florian Grimm, Mirek Dvorský, Richard Swann, Uwe Buermann,
Wikipedie

© Fabula – Hana Jankovská, Hranice 2008

ISBN 978-80-86600-52-9

Obsah

Prolog	■	7
Úvod	■	9
Horský duch Krakonoš	■	12
Praděd a další duchové	■	20
V říši skřítků	■	26
Hospodářičci, špírkové a diblíci	■	37
Dědkové a penáti	■	46
Bílé a černé paní	■	56
Vodníci a hastrmani	■	66
Vodní žínky a další vodní bytosti	■	74
Na návštěvě u rusalek a bytostí pramenů	■	81
Dryady, lesní žínky a další obyvatelé lesa	■	91
Čarodějnice, ludkové a pohanské kulty	■	99
Čerti a podzemní rytíři	■	106
Poznání bytostí živlů v historii	■	117
Zobrazování a zhmotnění duchovních bytostí	■	126
Zahradní přírodní duchové	■	136
Praktická opatření na zahradě	■	144
<i>Biotopy na zahradě</i>		146
<i>Podat ruku zvířatům</i>		150
<i>Co ještě můžeme udělat pro zahradní přírodní duchy?</i>		160
Epilog	■	167
Memento	■	169
Poznámky	■	174
Literatura	■	178
Jmenný rejstřík	■	181
O autorovi	■	183

V říši skřítků

Skalní trpaslík. Do pískovce vytesal v letech 1832 až 1833 Ernest Wahr. Rynartice.

„Mariánskou horou čili Skálou u Ústí táhne se jeskyně, která končí u vsi Stříbrníku v místech, kde se dříve dolovalo stříbro. Vchod do této jeskyně prý jest nad břehem labským. Před nepamětnými časy byla tato jeskyně obydlena trpaslíky. Ještě dnes v ní prý leží obrovské poklady, pocházející od trpaslíků. Jedna chudá žena se svým děťátkem na rukou šla jednou za svítání o Květnou neděli okolo Mariánského vrchu a spatřila jeskyni otevřenou. Vklouzla rychle do ní a vynesla ven mnoho zlata a stříbra. Když se chtěla opět do jeskyně vrátit, aby odnesla své dítě, nenašla už vchod do jeskyně. Teprve o Květnou neděli roku příštího mohla dosíci opět svého dítěte, jež podivuhodným způsobem ještě žilo.“²⁵

Tato pověst z Ústí nad Labem je jednou z nesčetných pověstí o trpaslících, skřítcích a permonících, s nimiž se v našich vlastech můžeme setkat. Mytologové ovšem permoníky považují za bytosti netytické pro českou lidovou slovesnost, a skutečně je nacházíme zejména v oblastech osídlených kdysi německým obyvatelstvem: „Na cestě z Mikulova do Klentnice leží obrovská vápencová skála. Je podobná kádi a německy se kád řekne Bottich. Proto jí Němci říkali Bottichstein nebo Kočičí skála. Víte, co se o Bottichu povídalo? Jsou tam chodby a jeskyně a v nich prý ukládali dobří trpaslíci svoje drahocennosti. O Velikonocích se skála otvírá, ale jenom na krátkou dobu. Kdo si chce z pokladů něco vzít, musí spěchat. Skalisko prý bývá otevřené jen během mše a v jeskyni, která se před zraky člověka ukáže, jsou kádě plné zlata a konvice plné vína.“²⁶

Tato skutečnost souvisí ovšem s tím, že hornictví k nám přišlo z Německa a s německými horníky také pověsti o permonících. I slovo *permon* je koneckonců odvozeno od německého *Bergmann*, tj. *horník*, tedy člověk či bytost pracující v hoře. Ve starší literatuře se tak můžeme setkat i s formou *perkman*, anebo také *perkást* či *perkajst* z německého *Berggeist*, tedy horský duch, duch hory. Jsou to duchové pevné hmoty, nerostů a hornin, duchové zemského živlu v jeho nejvlastnější podobě. Zajímavá je ovšem souvislost, na kterou upozorňuje anthroposof

Ratmír Zoubek: „Pozdější horníci, kteří kutali v horách, se již nořili hluboko do země, kde je [země] zcela minerální, kde se mohli setkat především s gnómy, skřety či skřítky. To ale nebylo posláním budoucích Čechů (...). Hornictví bylo posláním Němců, které sem později zvali čeští panovníci, aby tu kutali. Němčina také akcentuje substantiva, písic je s majuskulemi a se členem, tedy pojmy strnulé, jako minerály. Čeština akcentuje spíše slovesa, tedy něco plynoucího, proměnlivého; zračí se to mj. ve velkém bohatství vidů slovesných.“²⁷

Skřítkové či trpaslíci hrají významnou roli již ve starogermánské mytologii a v Eddě se dokonce praví, že vznikli ze všech tvorů nejdříve. „Z rozhodnutí bohů se jim dostalo lidského rozumu i lidské podoby, leč přesto žijí v zemi a ve skalách. Nejvyšší z nich byl Módsogni a druhý Durin. Toto se vypráví ve Vědmině písni:

*Tu světa vládci
k soudu zasedli,
přesvatí bozi
přísně rokovali,
kdo že to stvořil
skřítků čeled'
z krvavého moře,
z kostí Bláinových.*

*Stvořeni byli
skřítkci v zemi
k podobě člověka,
jak Durin pravil.“²⁸*

Vědma pak vypočítává následující jména skřítků: Nýi a Nidi, Nordri, Sudri, Austri, Vestri*, Altjóf, Dvalin, Nár a Náin, Níping, Dáin, Bífur, Báfur, Bömbur, Nóri, Óri, Ónar, Óin, Mjödvitnir, Vigg a Gandalf atd. atd. Pro Čechy, jak dále uvidíme, jsou mnohem typičtější domácí skřítkové, hospodářčkové, a potom samozřejmě bytosti vody a lesa. Přesto však u permoníků ještě na chvíli zůstaňme.

Květinový skřítek
s modrou čepičkou.
Hranice na Moravě.

* Nordri, Sudri, Austri a Vestri jsou čtyři bytosti světových stran.

Tento permon se objeví přímo před vámi, když vystoupíte z tramvaje v Tábořské ulici v Praze 4.

ramným světlem; jindy zas přišel docela oblečen jako obyčejný havíř, jen tím kahanem s mocným světlem se lišil, a jindy zas přišel v podobě ‚horního pána‘ (úředníka), to hlavně když se zjevil špatnému dělníku; konečně někdy ho uzřeli jen jako velkou hlavu v nějaké prohlubině a i to v neurčitých obrysech, z nichž vystupovaly jen svítící oči. Když se měl ukázat, tu ozval se nejdřív šramot z důli, jako když něco jede nahoru, skála začala prskat, a pojednou vyšel perkást z ‚ostu‘ (skalní stěny, v níž havíř pracuje). Jindy zas přišel bez zvláštních znamení jako neznámý havíř a najednou zmizel ve skále.“²⁹

A co vlastně permoníci dělali, kromě toho, že shromažďovali a střežili poklady? Už Goethe líčí v úvodních verších druhého dílu *Fausta* skřítky jako pomáhající duchy:

*„Kvítečků když deštík vane
nad vší zemí májovou,
zeleně když požehnané
pozemšťanů nivy jsou,
bědným všem chce pomáhati
skřítečků duch olbřímí:
necht si byli zlí či svatí,
slituje se nad nimi.“³⁰*

Rybák k tomu dodává: „Byl to duch dobrý, kterého se dobrý dělník nemusil bát, jen mu nesměl nikdo odmlouvat a ctít ho musil jako představeného, a pravdu mluvit; obelhal-li kdo perkásta, jistě zhynul, buď ho zasypala skála, nebo z něho nic přišla praskavka* a rozmačkala ho.“³¹

Také Bohuslav Balbín věnuje permoníkům pozornost, všímá si ale též spojení dolů s ochrannými světci, patrony: „S podivem shledávám, že téměř u všech dolů v Čechách nebo aspoň v jejich blízkosti stojí kostel Panny Marie či některého svatého, obdařený zázraky a dobrodiním nebes. Příbram má svou patronku na Svaté Hoře, Kutná Hora má sv. Barboru a roztěžskou bohorodičku, také Budějovice mají svou domácí světici. Ochránkyni má i Krupka, Jílové a Jáchymov, tamější část země uctívá chlumskou Pannu Marii. Některé doly převzaly jméno po sv. Anně, Kateřině, Šebestiánovi a dalších. A jako drží ochrannou ruku nad doly svatí a světice, tak zase podzemní temné hlubiny hlídají a ovládají skřítkové. Velmi často se ukazují havířům. Jsou to tříloketní stařečkové s vousy až po břicho, někdy v havířském oblečení se svítilnou, kladivy a ostatní výzbrojí. Když se neposmíváš, když nemáš v úmyslu chovat se zle, nic nedělají, ale na některých místech řadí a tváří se velmi ošklivě, jak poznamenal Jirí Agricola. V Kutné Hoře je velmi často viděli běhat do štol a zase z nich vybíhat, a to ve velikém množství. Jeden starý rukopis udává dokonce léta, kdy za nepřítomnosti havířů – hrozilo tenkrát velké neštěstí – slyšeli lidé, jak tito permoníci škrabou, kopají, tlučou a vůbec konají havířské práce.“³²

Pověstí, v nichž permoníci pomůžou havíři, je velmi mnoho. Například ta o skřítkovi Emanovi a havíři Hacaperkovi z Příbrami, o permonu a havíři Bartákově také z Příbrami, o starém Gregorovičovi a perkmanovi z Dubňan u Hodonína, o horníku Lušovjanovi z Vidče u Rožnova a duchu s „vousiskami až po pás“, o chudém horníkovi a perkmanovi v Borovci u Štěpánova nad Svratkou. Jindy permoník opustí podzemní říši a pomůže tu sedlákovi, tu chudé sběrače klestí, když je přivede k pokladům

Hlava trpaslika
vyslovujícího rostliny.
Portál kostela Matky
Boží před Týnem, Praha,
Staré Město.

* Praskavka = z boků skalních pojednou odskočí mohutný balvan s velkým hmotem (pozn. M. Rybák).

ukrytým v zemi. Za všechny pověsti tohoto druhu si nyní uvedme jednu starou šumavskou o soucitném skřítkovi.

„Jeden chudý člověk, který se nevlastní vinou dostal do bídy a už si nedokázal pomoci od starostí, bloudil zoufale lesy. Když se zešerilo, klesl k smrti unavený na zem u Zámečku naproti Turnerovy chaty. Vtom vylezl ze skalní pukliny skřítek a zeptal se ho, proč se dívá tak ustaraně. Muž si mu postěžoval na své trápení a poprosil ho o pomoc. Tu skřítek pravil: ‚Opři se do té skály tam nahoře a shod’ ji dolů. Najdeš pod ní velký poklad.‘ Muž radostně vyskočil, vyšplhal na kamenný Zámeček a chtěl shodit ten nejhořejší balvan. Ale ouha, jeho síla k tomu nestačila, nedokázal jím pohnout ani o píd’ a smutně šel zase domů.*

Od té doby je rok co rok o Valpuržině noci vidět skřítko, jak tam nahoře sedí a maličkým kladívečkem odtukává kousíček toho velkého skalního bloku, aby byl lehčí a lehčí a ten chudý muž ho konečně mohl zvednout.“³³

Podzemní skřítkové bývali známí nejen dřívějším kovářům, horníkům, ale hovoří o nich i v pozdější době lidé jasnozřiví, například zakladatel anthroposofie Rudolf Steiner (1861–1925): *„Tak například je můžete vidět, když se dostanete do takových hlubin země, které nikdy nebyly prorostlé, prostoupené živými bytostmi, živými rostlinami, tedy například místa v dole, která byla vždy nerostné povahy. Když tu budete mít zemi charakteru kovu nebo horniny, najdete zde bytosti, které jsou zprvu patrně zvláštním způsobem, jako kdyby se něco rozprskávalo. Vypadá to tak, jako by byly v obrovském množství skrčené a namačkané dohromady, a když se země uvolní, úplně se rozprsknou. A to podstatné je, že se nejen rozprsknou, rozlétnou, ale že se i ve své vlastní tělesnosti zvětší. I když ovšem dosáhnou své největší velikosti, pořád jsou ještě menší než lidé. Dnešní poučený člověk tyto bytosti nezná. Ale takoví lidé, kteří si dosud uchovali určitý smysl pro přírodu, to znamená určitou jasnozřivou schopnost (...) takoví lidé by vám mohli velmi dobře o těchto bytostech vyprávět a těmto bytostem dávali nejrůznější jména, koboldi, gnómové atd.“³⁴* Rudolf Steiner pak upozorňuje na jejich vysoce vyvinutou inteli-

Permoník za oknem.
Lázně Bělohrad.

* Německy *G'schloss*, zde patrně název skalního útvaru; jinak též název novohuťské myslivny, která sloužila šlechtickému panstvu jako lovecký zámeček.

genci: „*To, co dělají, vůbec není nepodobné tomu, co dělá například lidský rozum, lidská inteligence. Dokonce mají v nejvyšší míře to, čemu říkáme „vtip“, a kdo se s nimi dostane do kontaktu, může pocítit řádné zkoušky jejich vtipu, protože dovedou člověku provádět taškařiny, jak ještě občas může pozorovat každý horník, který si dosud uchoval trochu zdravého smyslu pro přírodu; mám na mysli horníky dobývající kovy, nikoli horníky dobývající uhlí.*“³⁵

S těmito taškařicemi se můžeme setkat i v našich pověstech. Například na Chodsku, kde se jim říkalo „škalníci“, prý „*byli samý smích a špás a moc rádi se připlichtili lidem do cesty, aby jim vyvedli nějakou nezbednost. Děláčům na poli třeba natrousili do rozdělaného tvaru špendličí, jahodářkám převrhli plný džbán, dřevařům zatupili sekeru nebo pilu. Troufli si dokonce i na slavné chodské stráže. Když ale šlo do tuhého, stáli věrně po boku všech Chodováků a chránili českou zem. Tlukotem kladívek prozrazovali, že se na hranici děje něco nekalého, že krajem brousí cizí zvědové nebo že nepřítel tajně šikuje vojsko. Kolikrát prý na vetřelce svrhli balvan, co je rozmačkal, kolikrát rozpukli skálu, aby si cizinci polámali nohy.*“³⁶

Na mnoha místech naší vlasti se zachovaly zvláštní pověsti o skřítcích, kteří člověku vyskočí na záda, nedají se setrást, jsou těžcí jako kámen, že je člověk sotva vleče, a nakonec seskočí a se smíchem vezmou do zaječích a vrátí se do svého lesa nebo skal. Němečtí obyvatelé našeho pohraničí jim říkali třeba „hockaufer!“ (Mikulovsko) nebo „hockauf“ (Liberecko), což se česky překládá jako „hopnazáda“. V českém vnitrozemí, jak ještě uvidíme, skákali na záda spíše hejkalové, vodníci a jiné bytosti.

V některých pověstech se dočítáme také o skřítcích panovnících. Víme už, že vládcem permoníků bývá duch příslušného pohoří, jako třeba Krakonoš nebo „Jeschkengeist“, na Loketsku v nejzápadnější části Čech je to pak tajemná postava jménem Jan Svatoš neboli původně německy Hans Heiling, kníže duchů tamějšího kraje. Podle

Sedící trpaslík.
Nové Hrady – Údolí.

Kobold čtoucí kosmické
myšlenky v knize
přírody? Fasádní reliéf,
Praha, Malá Strana.

pověsti to byl syn Egerie neboli Oharky, víly řeky Ohře, kterého jako nemluvně našel sedlák na vrchu Chrudim a donesl ho na loketský hrad, kde byl vychován. Ve Svatošských skalách, kde panoval, mají prý trpaslíci svou jeskyni s nevidaným bohatstvím, které střeží jako oko v hlavě. Drážďanský romantický básník Theodor Körner (1791–1813) napsal roku 1811 povídku *Hans Heilings Felsen*, tedy *Skály Jana Svatoše*, která pak posloužila jako libreto opery „Hans Heiling“, zkomponované roku 1833 Heinrichem

Marschnerem (1795–1861). V popisu k ouvertuře opery se praví: „*Podzemní jeskyně ozářená temně rudým světlem. Na hrbolatých stěnách šplhají trpaslíci a čistí zemské žíly. Pilně přinášejí klenoty, které, klečíce, ukazují královně a Heilingovi. Ti sedí uprostřed na vyvýšeném trůně. Heiling v bohatě zdobeném plášti s blyštící se korunou, v ruce drží zamýšleně zlatou hůlku. Trpaslíci kutálejí skalní bloky.*“⁴³⁷

I jinde se dočteme o skřítkách králích. „*O Bošovském údolí v Nížkém Jeseníku šla odedávna pověst, že tam mají v jeskyni sídlo skalní skřítkové. I o králi těch skřítků lidé věděli, jmenoval prý se Apela. V podzemních síních Apelova království byly prý uloženy nesmírné poklady, které skřítkové nashromáždili.*“⁴³⁸ Na Šumavě, kde se to skřítky jen hemživalo a kde permoníci „*často vycházeli v hornických stejnokrojích a s lucerničkami ze skalních štěrbin (většinou jich bývalo třináct do počtu) a mířili na Lišák, Šibeniční vrch a nad mlýn*“⁴³⁹, vládl král Lišák neboli německy Fuchsel. Byl velmi moudrý a mocný a měl dlouhý ryšavý vous. Místo, kde kraloval, bylo pak podle něho nazváno Lišák.

Jiným místem, kde se tušená přítomnost skřítků odrazila dokonce v názvosloví, jsou takzvané Skalky skřítků v Doupovských horách, zvané dříve také Pernice trpaslíků čili Trpasličí jeskyně. Jedná se o labyrint pseudokrasových jeskyněk a dutin, který podle starých německých pověstí vytvořili kdysi dávno pidimužáci, aby do něho uložili svůj poklad.

Někdy se v říši skřítků setkáme i s velmi zvláštními a neobvyklými bytostmi. Kromě již zmíněných chodských skalníků či škalníků to byli na Chebsku mechoví mužičci

neboli mechníčkové (Moosleute), kteří nosili dlouhou kápi a veselé tvářičky měli zarostlé vousy zastřiženými do bradky. Jejich ženy mechničky hopsaly s rozpuštěnými vlásky v průzračných kytlicích. V horách na Jesenicku zase žili takzvaní venušánkové, Venušini lidičky, německy Venusleute, především ovšem žínky (Venusweibla). Venušánkové „byli dobromyslní a lidem jen zřídka uškodili, spíše je škádlili, v čemž jim pomáhaly jejich neviditelnost působící kápě. Často pomáhali chudým a nemocným lidem dávali účinné léky vlastní výroby. Děti, které zabloudily do jejich říše, ženušky rády lapaly, avšak zacházely s nimi dobře a hostily je sypanými koláči. Ve skalních mísách prý vařily, vyvařovaly prádlo nebo se v nich za jasných nocí koupaly.“⁴⁰ Původ této zvláštní pověsti je nejasný a má se za to, že ve Slezsku byla kdysi uctívána Venuše, Venus, jako bohyně přírodních sil a počasí a venušánkové byli její služebníci. Na Venuši už se zapomělo, zůstaly jen pověsti o jejích lidičkách a také skalní mísy v kameni. V okolí Žulové se totiž nachází geologický útvar, takzvané Venušiny mísy, které podle některých názorů sloužily kněžím pohanských kultů k přinášení obětí, případně je kněží používali jako stolec.

Jak se však lidé víc a víc roztahovali a v horách přestával být klid, venušánkové jednoho dne odešli a už se nikdy nevrátili. – Zajímavé je, že tento motiv se objevuje i v jiných regionech, v Krušných horách, v Krkonoších: skřítkové se postupně stahují do hor, pryč od lidí, vzdalují se, až se jednoho krásného dne seberou a odejdou docela. Mohl by to být obraz toho, jak lidské vědomí s postupnou materializací přestává tyto bytosti vnímat a ony jsou tak stále skrytější a nedostupnější, až nakonec úplně zmizí. Anebo by v těchto pověstech mohl být zachycen proces skutečného odchodu živlových bytostí do čistších regionů Evropy, jak o něm jako o skutečnosti údajně mluvil i Rudolf Steiner.

Karlštejnský trpaslík.

V řadě pověstí se setkáme s líčením toho, jak se skřítkové dávají na ústup ve chvíli, kdy k nim po nástupu křesťanství začíná stále častěji doléhat vyzvánění kostelních zvonů, jako třeba v této z Liberecka:

„Vyprávělo se, že se skřítkové kdysi dávno v Hořeních Pasekách starali o děvčátko, které osiřelo. Vypiplali ji až do dospělosti, a když se vdala do Osečné, přišli se na ni brzy po svatbě podívat. Mysleli si, že ji budou moci aspoň občas navštívit. Ale běda, právě při jejich první návštěvě začal vyzvánět místní zvon, který svým hlasem zval lidi na mši. Skřítkové hned všeho nechali, vyhrnuli se z chalupy a smutně volali:

*„Zvony zvoní – ziny, ziny,
odcházíme do ciziny.
Zvony zvoní – ziny, ziny,
snad tam najdem domov jiný.
Zvony zvoní – bim, bum, bam,
nesmíme už přijít k vám.“⁴¹*

Trpaslík
s muchomůrkou.
Lety u Prahy.

Jednou takovou pověstí od hory Ostaše na Náchodsku bychom také uzavřeli tuto kapitolu. Těžko si představit, že by samotný zvuk zvonů byl skřítkům nepřijemný, vždyť horalé v Alpách si povídají, že vyzvánění kravských zvonců na pastvinách je pro tyto bytosti rajskou hudbou, ba přímo potravou. Spíše asi nenávidí křesťanských kněží vůči přírodním bytostem, četné a opakované zákazy jejich uctívání, jejich označování za dábly a demony, vyhrožování peklem, to vše šířilo strach v duších lidí, který tyto bytosti samozřejmě bolestně vnímaly. Vyzvánění zvonů je pak obrazem šíření tohoto strachu, před nímž museli skřítkové a víly prchat do hloubi lesů...

„Mezi mnohými skalami na vrcholu Ostaše najdeme jednu, jež trpasličí skálou se jmenuje. Nápadná je svým útvarem, neboť nesčetných děr nachází se vně a uvnitř skály.

Pověst vypravuje, že v dutinách této skály zdržovala se před dávnými lety četná

rodina malinkých trpaslíčků. Kolkolem rozkládal se hluboký prales, kamž noha lidská nikdy nevkročila, takže malinké ty obyvatelky nikdo nevyrušoval a nepronásledoval.

I žili zde spokojeně po mnoho, mnoho let.

Vnitřek skály vykládán byl samým zlatem a vzácnými drahokamy, které si pidimužáci sem nanosili, kutajíce celý svůj život hluboko v zemi.

Malincí ti mužíčkové přicházeli často i mezi lid, který obýval v údolí a kde jim nebylo ubližováno. Cítili se jako doma a hleděli se odvděčiti. – Malincí ti trpaslíci s vážnými obličejí dovedli býti občas i veselí.

Kdykoliv měsíc dosáhl úplňku a kouzelný jeho svit očaroval lučiny i keře, vycházeli mužíčkové na květnatou lučinu, posetou miliony diamantův třpytící se rosy, a vesele skotačili. Za nimi přicházeli lesní víly a různí skalní duchové a pak počal neobyčejný rej, který trval až do prvního záblesku ranního.

Pak zmizeli všichni a les ztichl...

Ubíhala léta a po nich desítiletí, až i celá století zapadla ve věčnosti. Mnoho se změnilo za tisíc let. –

Obyvatelé pohanští přijali víru křesťanskou a místo modlám klaněli se kříži. Obětování bohům v hájích a lesích přestalo a křesťané počali stavěti kostely a kaple a v nich vzdávali díky svému Stvořiteli. –

Zavěšeny zvony, které svolávaly zbožný lid k modlitbám ráno, v poledne i večer. Zvuky jejich doléhaly daleko do tišín lesních, kdež zvěř, nezvyklá této melodii, se zastavovala, napínala sluch a vybíhala na pokraj lesa. Pak uvykla se na vše a klidně pásala se a napájela v lesním potůčku.

Jen trpaslíci nemohli snést těchto denně se opakujících zvuků. Většina z nich odstěhovala se hloub do lesa, ale ani tam neměli pokoje.

Lesní vánek zanášel stříbrné zvuky ty až k nim a každý úhoz srdce v stěny zvonu stal se jim pravou trýzní a rozdíral slabá těla ubohých pidimužíčků.

Chytali se za hlavu, zacpávali si uši, avšak dunivé: bim, bam, bim bam, stále jim v hlavě znělo. A duše jejich dříve se neuklidnila, dokud zvonění nepřestalo.

Mnoho slabších zahynulo, jíní se rozprchli, že vícekrát o nich slechu nebylo a jen zbytek, asi padesát mužíčků, vytrval.

Zamračený trpaslík.
Západní portál
chrámu sv. Víta,
Praha, Hradčany.

Permoníci v Bánské Štiavnici. „Vraj každý baník musel dat časť svojho jedla pre permoníkov, aby si ich naklonil...“
(Foto Emil Schenk.)

Leč i ti chystali se opustiti svoje bydlíšťe, trpasličí skálu. Veškeré bohatství nanosili do hloubi země a zasypali. Jejich poklady vrátily se opětně na své prvotní místo, kde stál jejich původ.

Pak sebral každý svůj uzlíček a bědujíce, opouštěli Ostaš. Sešli příkrým kopcem dolů na rovinu a u cesty v křovině odpočívali.

Právě jel kolem nich jakýsi vozka s prázdným vozem k Polici. Vozka seděl na kozlíku, chvílemi podřimoval a koně zvolna klusali známou cestou.

Trpasličkové shlédnuvše prázdný vůz, rychle vylezli z úkrytu a nenápadně vylezli si na vůz a uvelebili, kde se to dalo. I pod vozem na nápravách se zachytili a vezli se hodný kus cesty, aniž by vozka o tom věděl. Až před samou vesnicí se vozka náhodou ohlédl za sebe a spatřiv na voze prapodivné pasažéry, spustil křik a volal Pána Boha a všechny svaté na pomoc.

Jakmile byli mužičkové prozrazení, opouštěli kvapně vůz a zmizeli v houštině. Jen jediný zůstal déle a daroval vozkovi veliký drahokam, to prý za to svezení. Pak i on seskočil s vozu a odběhl za ostatními.

Vozka celý poděšený, práskal do koní a ujížděl k domovu. Celý se třesa, vyprávěl hospodáři svému, co se mu cestou přihodilo. Že dostal drahokam, to ovšem nepověděl.

Za krátko odešel ze služeb hospodářových a za prodaný drahokam koupil si chalupu, v níž žil šťastně, vzpomínaje s vděčností i strachem na trpaslíky, kteří se na Ostaši více neukázali.⁴²